

SIGMUND FREUD (1856. – 1939.)

SADRŽAJ

1. ŽIVOT I DJELA

1. ŽIVOT I DJELA

Današnje je shvaćanje čovjeka impregnirano i temeljnim pojmovima iz Freudove psihoanalize. Freudov je utjecaj zamjetljiv i važan i u samoj filozofiji. Freud je većinu vremena proživio u Beču. Odbijao je spekulativnu filozofiju isto onako kao i religiju. Započeo je studij medicine, kako sam reče, iz motiva da zagonetku svijeta komadićak razriješi. Ta je teoretska motivacija kod Freuda ostala i kasnije primjetna u najmanju ruku u toj snazi kao i terapijska. Freud je pokušao iza iracionalne samovolje neurotskih simptoma pronaći skrivenu, ali i shvatljivu sistematiku. On je pri tom pretpostavio, da osim nama svjesnog ili lako svjesnog činjenog djela naših želja i nagona postoji i nesvjesni dio, koji nije manje odlučujući za ponašanje kao i svjesni dio, ne rijetko čak i na način koji je samom subjektu i njegovom okolišu iskusiv kao bolan ili paničan: npr. kao depresivno stanje, prisila pranja, bolesni strah, perverzije itd. Ti su fenomeni, isto kao i snovi, produkti slobodnih asocijacija, zapravo govor nesvjesnoga. To je onaj govor, koji je preostao nagonskim željama nakon što im je uspinjanje u svijest, na objektu njihova »izbora« ostao zakazan. To je zakazanje posljedica sa svoje strane nesvjesnog potiskivanja u nesvjesno, po čemu se slabo djetinje ja spašava iz nesnošljivog konflikta između svojih nagonskih želja i volje za samoodržanjem u nekom kvazi pomirenju. Ako ovo potiskivanje ne uspije, npr. u vezi s Edipovim kompleksom, tada kao posljedica nastaje neuroza.

Konflikt između tendencija nagona (Freud posebno koncentrira svoj interes na nagon koji najdublje prožima osobnost, seksualnost) i okrutnih uvjeta koje s jedne strane postavljaju izvanjska realnost, a s druge strane svijest normi, nije moguće definitivno razriješiti. To trijezno priznati i ponizno prihvatiti sačinjava u najvećem dijelu zrelost nekog čovjeka. Nakana je psihoanalize da ostajanje volje na rano djetinjim povredama duše tako ozdravlja, da ondašnji doživljaji bivaju ponovno doživljeni, dakako, sada u odrasloj svijesti. »Tamo gdje je bio Es, treba postati Ja«: gdje se dogodilo preveliko otuđenje po prepersonalnoj sudbini nagona, treba biti postavljen ja u svojem relativno većem samo-raspolaganju. Misao dinamičke podsvijesti sadrži i skeptičko pitanje na sva čovjekova samotumačenja: ne samo na sigurnost s kojom netko misli da zna što želi i zašto je tako i nikako drugačije djelovao; već i na uvjerenje, da je čovjekova volja u tom smislu slobodna da bi on bio gospodar u vlastitoj kući. Utoliko je Freudova antropologija, kako je to sam i vidio, jedna od velikih poniženja oholosti čovjeka.

Freudova je nakana dakako bila osvjetljivanjem naivno-iluzorne vjere u autonomiju

proširiti prostor igre za pravu, ograničenu autonomiju. Ipak čini se da vršak Freudove teorije nije pogodilo samo ponos kartezijskog 'ja' koji se smatrao u krajnoj providnosti i neovisnosti prema nosećem prirodnom temelju. Ako duhovno u krajnoj liniji nije ništa drugo do visokosublimirani oblik seksualne energije, onda to nije ono što se od Platona do Kanta a i dalje držalo. Freud ne vidi samo da čovjek stoji pod tuđom vlasti, već dopušta da on iz toga i postoji. Najprije je opisao igru sila u mehanicističkim metaforama; kasnije u pokušaju da shvati mitski izraženu dušu, govorio je o mitologiji nagona. Različita uvijek promjenjiva shvaćanja njegove nauke o nagonima možemo ovdje i preskočiti. Važan je samo Freudov vlastiti mit. On je onaj odrasloga, koji se odriče na svoje djetinje načine reagiranja (u što spada i povjerenje u nebeskog Oca) te uči svoje radne i uživalačke mogućnosti dohvatiti, i u znanju da mu ih realnost nudi i skriva, pri čemu njegovi vlastiti nagoni stoje na strani smrti, bilo neposredno bilo posredno.

Freudov je utjecaj na filozofiju uočljiv je ne samo u postavkama Schelera, Merleau-Pontya ili Sartrea. Postojao je čak pokušaj da se spoje različiti stavovi npr. Freudovi s onima od Marxa (Marcuse, Adorno itd). Bilo kako bilo, Freud je bio i ostao izvorište ideje za filozofe. Granice njegovih domišljaja leže u težini da se ispita učinkovitost (a time i pouzdanost) njegovih terapijskih ideja (u općem izostanku ženskoga u njegovoj antropologiji) u osvjetljivanju duhovnoga i zanemarivanju religioznoga. Nakon Freuda u psihologiji je ponovno oživljen biheviorizam i humaistička psihologija (Maslow, Fromm, Rogers, Frankl) u kojoj se miješaju ideje personalizma i egzistencijalizma.